

श्रीः
श्रीमते रामानुजाय नमः
श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

कृष्णयजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे
॥ तृतीयाष्टके दशमः प्रश्नः ॥
(काठकम् - १)

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

श्री रङ्गरामानुज महादेशिकन्

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

श्रीः
श्रीमते रामानुजाय नमः
श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः
॥ तृतीयाष्टके दशमः प्रश्नः ॥
(काठकम् - १)

॥ हरिः ओ(४)म् ॥

संज्ञानं विज्ञानं प्रज्ञानं जानदभिजानत्।
संकल्पमानं प्रकल्पमानमुपकल्पमानमुपकृतं क्लृप्तम्।
श्रेयो वसीय आयथ्सम्भूतं भूतम्।
चित्रः केतुः प्रभानाभान्थ्सम्भान्।
ज्योतिष्माग्स्तेजस्वानातपग्गस्तपन्नमितपन्नं।
रोचनो रोचमानः शोभनः शोभमानः कल्याणः।
दर्शा दृष्टा दर्शता विश्वरूपा सुदर्शना।
आप्यायमाना प्यायमाना प्याया सूनृतेरा।
आपूर्यमाणा पूर्यमाणा पूरयन्ती पूर्णा पौर्णमासी।
दाता प्रदाताऽऽनन्दो मोदः प्रमोदः ॥ १ ॥

आवेशयन्निवेशयन्थ्संवेशनः सगंशान्तः शान्तः।
आभवंन्प्रभवन्थ्सम्भवन्थ्सम्भूतो भूतः।
प्रस्तुतं विष्टुतगं सग्गस्तुतं कल्याणं विश्वरूपम्।
शुक्रमृतं तेजस्वि तेजः समिद्धम्।

अ॒रु॒णं भा॑नु॒मन्म॑री॒चिम॑द॒भित॑प॒त्तप॑स्वत् ।
 स॒वि॒ता प्र॑स॒वि॒ता दी॒प्तो दी॑प॒य॒न्दी॒प्य॑मानः ।
 ज्वल॑ञ्ज्वलि॒ता तप॑न्वि॒तप॑न्थ्स॒न्तप॑न्न ।
 रो॒च॒नो रोच॑मानः शु॒म्भूः शु॒म्भ॑मानो वा॒मः ।
 सु॒ता सु॑न्व॒ती प्रसु॑ता सू॒यमा॑नाऽभिषू॒यमा॑णा ।
 पी॒ती प्र॑पा स॒म्पा तृ॑प्तिस्त॒र्पय॑न्ती ॥ 2 ॥

का॒न्ता का॒म्या का॒मजा॒ताऽऽयु॑ष्मती का॒मदु॑घा ।
 अ॒भि॒शा॒स्ताऽनु॑म॒न्ताऽऽन॑न्दो मोदः प्रमो॒दः ।
 आ॒सा॒दय॑न्निषा॒दय॑न्थ्स॒गंसा॑द॒नः स॒गंस॑न्नः स॒न्नः ।
 आ॒भूर्वि॑भूः प्र॒भूः श॒म्भूर्भु॑वः ।
 प॒वि॒त्रं प॑वियि॒ष्यन्पृ॑तो मे॒ध्यः ।
 यशो॑ यश॑स्वाना॒युर॑मृ॒तः ।
 जी॒वो जी॑वि॒ष्यन्थ॑स्व॒र्गो लो॒कः ।
 सह॑स्वा॒न्थस॑ही॒यानो॑ज॒स्वा॒न्थस॑ह॒मानः ।
 जय॑न्नभि॒जय॑न्थ्सु॒द्रवि॑णो द्रवि॒णोदाः ।
 आ॒र्द्रप॑वि॒त्रो हरि॑केशो मोदः प्रमो॒दः ॥ 3 ॥

अ॒रु॒णोऽरु॑णर॒जाः पु॑ण्डरी॒को वि॒श्वजि॑द॒भिजि॑त् ।
 आ॒र्द्रः पि॒न्व॑मा॒नोऽन्न॑वा॒न्नस॑वा॒निरा॑वान् ।
 स॒र्वौष॑धः स॒म्भ॒रो मह॑स्वान् ।
 ए॒ज॒त्का जी॑व॒त्काः ।

क्षुल्ल॒काः शि॑पिविष्ट॒काः।
 सरि॒स्रराः सु॒शेर॑वः।
 अ॒जि॒रासौ॑ गमि॒ष्णवः॑।
 इ॒दानीं॑ त॒दानी॑मे॒तरहि॑ क्षि॒प्रमं॑जि॒रम्।
 आ॒शु॒र्नि॒मेषः॑ फ॒णो द्र॑वन्नति॒द्रव॑न्न।
 त्वर॒ग्ग॒स्त्वर॑माण आ॒शुरा॑शीयाञ्ज॒वः।
 अ॒ग्नि॒ष्टोम॑ उ॒क्थ्यो॑ऽतिरा॒त्रो द्वि॑रा॒त्रस्त्रि॑रा॒त्रश्च॑तूरा॒त्रः।
 अ॒ग्निर् ऋ॒तुः सूर्य॑ ऋ॒तुश्च॒न्द्रमा॑ ऋ॒तुः।
 प्र॒जाप॑तिः संव॒त्सरो॑ म॒हान्कः॑ ॥ 4 ॥

प्र॒मो॒दस्त॑र्पय॒न्ती प्र॒मो॒दो ज॒वस्त्रीणि॑ च ॥ 1 ॥

भूर॒ग्निं च॑ पृथि॒वीं च॑ मां च॑।
 त्री॒ग्श्च॑ लो॒कान्त्स॑व॒त्सरं॑ च॑।
 प्र॒जाप॑तिस्त्वा सादयतु।
 तया॑ दे॒वत॑याऽङ्गि॒रस्व॑द्ध्रु॒वा सी॑द।
 भुवो॑ वा॒युं चान्तरि॑क्षं च॑ मां च॑।
 त्री॒ग्श्च॑ लो॒कान्त्स॑व॒त्सरं॑ च॑।
 प्र॒जाप॑तिस्त्वा सादयतु।
 तया॑ दे॒वत॑याऽङ्गि॒रस्व॑द्ध्रु॒वा सी॑द।
 स्व॑रादि॒त्यं च॑ दि॒वं च॑ मां च॑।
 त्री॒ग्श्च॑ लो॒कान्त्स॑व॒त्सरं॑ च॑।

प्र॒जाप॑तिस्त्वा सादयतु।
 तया॑ दे॒वत॑याऽङ्गि॒रस्व॑द्ध्रु॒वा सी॑द।
 भूर्भु॒वः स्व॑श्च॒न्द्रम॑सं च॒ दिश॑श्च॒ मां च॑।
 त्री॒गश्च॑ लो॒कान्ध॑सं॒वध्॑सरं च॑।
 प्र॒जाप॑तिस्त्वा सादयतु।
 तया॑ दे॒वत॑याऽङ्गि॒रस्व॑द्ध्रु॒वा सी॑द ॥ 5 ॥

सं॒वध्॑सरं च॒ षट्च॑ ॥ 2 ॥

त्वमे॒व त्वां वे॑त्थ॒ यो॑सि॒ सो॑सि।
 त्वमे॒व त्वा॑म॒चैषीः॑।
 चि॒तश्चा॑सि॒ सञ्चि॑तश्चास्य॒ग्ने।
 ए॒तावा॑ग्श्चा॒सि भू॑याग्श्चास्य॒ग्ने।
 यत्ते॑ अ॒ग्ने न्यूनं॒ यदु॒ तेऽति॑रिक्तम्।
 आ॒दि॒त्यास्तदङ्गि॑रसश्चिन्वन्तु।
 विश्वे॑ ते दे॒वाश्चि॑ति॒मापूर॑यन्तु।
 चि॒तश्चा॑सि॒ सञ्चि॑तश्चास्य॒ग्ने।
 ए॒तावा॑ग्श्चा॒सि भू॑याग्श्चास्य॒ग्ने।
 मा ते॑ अ॒ग्नेऽच॑ये॒न माऽति॑ च॒ येना॑युरावृ॒क्षि।
 सर्वे॑षां॒ ज्योति॑षां॒ ज्योति॑र्यद॒दावु॑देति।
 तप॑सो जा॒तम॑निभृ॒ष्टमो॑जः।
 तत्ते॑ ज्योति॑रिष्टके।

तेन॑ मे तप।
तेन॑ मे ज्वल।
तेन॑ मे दीदिहि।
याव॑द्दे॒वाः।
याव॑दसा॑ति॒ सूर्यः॑।
याव॑दु॒तापि॒ ब्रह्म॑ ॥ 6 ॥

आवृ॑क्षि॒ नवं च॑ ॥ 3 ॥

स॒व॒थ्स॒रोऽसि॑ परि॒व॒थ्स॒रोऽसि॑।
इ॒दा॒व॒थ्स॒रोऽसी॑दु॒व॒थ्स॒रोऽसि॑।
इ॒द्व॒थ्स॒रोऽसि॑ व॒थ्स॒रोऽसि॑।
तस्य॑ ते वस॒न्तः शि॒रः॑।
ग्री॒ष्मो दक्षि॑णः प॒क्षः।
व॒र्षाः पुच्छ॑म्।
श॒रदु॑त्तरः प॒क्षः।
हे॒म॒न्तो मध्य॑म्।
पूर्व॑प॒क्षाश्चि॑तयः।
अ॒पर॑प॒क्षाः पुरी॑षम् ॥ 7 ॥

अ॒हो॒रा॒त्राणी॑ष्टकाः।
ऋ॒षभो॑ऽसि॒ स्वर्गो॑ लो॒कः।
यस्या॑ दि॒शि म॒हीय॑से।

ततो॑ नो॒ मह॒ आव॑ह।
 वा॒युर्भू॒त्वा सर्वा॑ दि॒श॒ आवा॑हि।
 सर्वा॑ दि॒शोऽनु॒ विवा॑हि।
 सर्वा॑ दि॒शोऽनु॒ संवा॑हि।
 चि॒त्या चि॒ति॒मापृ॑ण।
 अचि॑त्या चि॒ति॒मापृ॑ण।
 चि॒दसि॑ समु॒द्रयो॑निः ॥ ४ ॥

इ॒न्दु॒र्दक्षः॑ श्ये॒न ऋ॒तावा॑।
 हि॒र॑ण्यपक्षः शकु॒नो भु॑र॒ण्युः।
 म॒हान्त्स॒धस्थे॑ ध्रु॒व आ॑निष॒त्तः।
 नम॑स्ते अस्तु॒ मा मा॑ हि॒गं॒सीः।
 ए॒ति॒ प्रे॒ति॒ वी॒ति॒ समि॑त्यु॒दिति॑।
 दि॒वं मे॑ यच्छ।
 अ॒न्तरि॑क्षं मे॒ यच्छ॑।
 पृ॒थि॒वीं मे॑ यच्छ।
 पृ॒थि॒वीं मे॑ यच्छ।
 अ॒न्तरि॑क्षं मे॒ यच्छ॑।
 दि॒वं मे॑ यच्छ।
 अ॒हा प्र॑सा॒रय॑।
 रा॒त्र्या॒ सम॑च।

रात्र्या॑ प्रसा॑रय।
अहा॑ सम॑च।
कामं॑ प्रसा॑रय।
काम॑गुं॒ सम॑च ॥ 9 ॥

पुरी॑षगुं॒ समु॑द्रयोनिः पृथि॒वीं मे॑ यच्छा॒ऽन्तरि॑क्षं मे यच्छ॒ सप्त॑ च ॥ 4 ॥

भूर्भुवः॑ स्वः॑।
ओजो॑ बल॑म्।
ब्रह्म॑ क्ष॒त्रम्।
यशो॑ म॒हत्।
स॒त्यं तपो॑ नाम॑।
रूप॑म॒मृत॑म्।
चक्षुः॑ श्रोत्र॑म्।
मन॑ आ॒युः।
विश्वं॑ यशो॑ म॒हः।
स॒मं तपो॑ हरो॒ भाः।
जा॒तवे॑दा॒ यदि॑ वा पाव॒कोऽसि॑।
वैश्वान॑रो यदि॑ वा वैद्युतोऽसि॑।
शं प्र॒जाभ्यो॑ यज॑मानाय लो॒कम्।
ऊर्जं॑ पुष्टिं॒ दद॑द्भ्याव॑वृथ्स्व ॥ 10 ॥

भाश्च॑त्वारि॑ च ॥ 5 ॥

राज्ञी॑ वि॒राज्ञी॑ ।
 स॒म्राज्ञी॑ स्व॒राज्ञी॑ ।
 अ॒र्चिः शो॒चिः ।
 तपो॑ ह॒रो भाः ।
 अ॒ग्निरिन्द्रो॑ बृह॒स्पतिः॑ ।
 विश्वे॑ दे॒वा भुव॑नस्य गो॒पाः ।
 ते मा॒ सर्वे॑ यश॑सा॒ सगं॑ सृ॒जन्तु ॥ 11 ॥

राज्ञीन्द्रो॑ मा स॒प्त ॥ 6 ॥

अस॑वे॒ स्वाहा॒ वस॑वे॒ स्वाहा॑ ।
 विभु॑वे॒ स्वाहा॒ विव॑स्वते॒ स्वाहा॑ ।
 अ॒भिभु॑वे॒ स्वाहा॑ऽधि॑पतये॒ स्वाहा॑ ।
 दि॒वांपत॑ये॒ स्वाहा॑ऽग्ं॒हस्प॑त्याय॒ स्वाहा॑ ।
 चा॒क्षुष्म॑त्याय॒ स्वाहा॑ ज्योतिष्म॑त्याय॒ स्वाहा॑ ।
 राज्ञे॑ स्वाहा॑ वि॒राज्ञे॑ स्वाहा॑ ।
 स॒म्राज्ञे॑ स्वाहा॑ स्व॒राज्ञे॑ स्वाहा॑ ।
 शूषा॑य॒ स्वाहा॒ सूर्या॑य॒ स्वाहा॑ ।
 च॒न्द्रम॑से॒ स्वाहा॒ ज्योति॑षे॒ स्वाहा॑ ।
 स॒गंस॑र्पाय॒ स्वाहा॑ क॒ल्याणा॑य॒ स्वाहा॑ ।
 अ॒र्जुना॑य॒ स्वाहा॑ ॥ 12 ॥

क॒ल्याणा॑य॒ स्वाहै॑कं च ॥ 7 ॥

वि॒प॒श्चि॒ते॒ प॒व॑मा॒नाय॑ गाय॒त।
 म॒ही न॑ धा॒राऽत्य॑न्धो॑ अ॒र्ष॒ति।
 अ॒हि॑र्ह॒ जी॒र्णाम॑ति॒स॒र्प॑ति॒ त्वच॑म्।
 अ॒त्यो न॑ क्रीड॑न्न॒सर॒द्वृषा॑ ह॒रिः॑।
 उ॒प॒या॒म॒गृ॑हीतोऽसि॑ मृ॒त्यवे॑ त्वा॒ जुष्टं॑ गृह्णामि।
 ए॒ष ते॒ योनि॑र्मृ॒त्यवे॑ त्वा।
 अ॒पं मृ॒त्युम॑प॒ क्षुध॑म्।
 अ॒पे॒तः श॒पथं॑ जहि।
 अ॒धा॑ नो अ॒ग्र आ॑व॒ह।
 रा॒य॒स्पोष॑ग्ं स॒ह॒स्त्रि॑णम् ॥ 13 ॥

ये ते॑ स॒ह॒स्र॑म॒यु॒तं पाशाः॑।
 मृ॒त्यो म॒र्त्या॑य॒ हन्त॑वे।
 तान् य॒ज्ञस्य॑ मा॒यया॑।
 सर्वा॑न॒व॑य॒जाम॑हे।
 भ॒क्षोऽस्य॑मृ॒तभ॒क्षः।
 तस्य॑ ते मृ॒त्युपी॑तस्या॒मृ॒त॑वतः।
 स्व॒गाकृ॑तस्य॒ मधु॑मतः।
 उ॒प॑हू॒तस्यो॑प॒हू॒तो भ॑क्षयामि।
 म॒न्द्राऽभि॑भूतिः॒ के॒तुर्य॒ज्ञानां॑ वाक्।
 अ॒सा॒वेहि॑ ॥ 14 ॥

अ॒न्धो जा॑गृ॒विः प्रा॑ण।
 असा॒वेहि॑।
 ब॒धि॒र आ॑क्र॒न्दयि॑तर॒पान॑।
 असा॒वेहि॑।
 अ॒ह॒स्तोऽस्त्वा॒ चक्षुः॑।
 असा॒वेहि॑।
 अ॒पा॒दाशो॒ मनः॑।
 असा॒वेहि॑।
 क॒वे वि॒प्रचि॑त्ते॒ श्रोत्र॑।
 असा॒वेहि॑ ॥ 15 ॥

सु॒ह॒स्तः सु॑वा॒साः।
 शू॒षो ना॑मा॒स्य॒मृतो॒ मर्त्ये॑षु।
 तं त्वा॒ऽहं तथा॒ वेद॑।
 असा॒वेहि॑।
 अ॒ग्नि॑र्मे॒ वा॒चि श्रि॑तः।
 वा॒ग्घृ॑दये।
 हृ॒दयं॑ म॒यि।
 अ॒ह॒म॒मृतै॑।
 अ॒मृतं॑ ब्रह्म॒णि।
 वा॒युर्मे॑ प्रा॒णे श्रि॑तः ॥ 16 ॥

प्रा॒णो हृ॒दये॑ ।
हृ॒दयं॑ म॒यि ।
अ॒हम॒मृते॑ ॥
अ॒मृतं॑ ब्रह्म॒णि ।
सूर्यो॑ मे॒ चक्षु॑षि श्रि॒तः ।
चक्षु॑रु॒हृदये॑ ।
हृ॒दयं॑ म॒यि ।
अ॒हम॒मृते॑ ॥
अ॒मृतं॑ ब्रह्म॒णि ।
च॒न्द्रमा॑ मे॒ मन॑सि श्रि॒तः ॥ 17 ॥

मनो॑ हृ॒दये॑ ।
हृ॒दयं॑ म॒यि ।
अ॒हम॒मृते॑ ॥
अ॒मृतं॑ ब्रह्म॒णि ।
दिशो॑ मे॒ श्रोत्रे॑ श्रि॒ताः ।
श्रोत्र॑गुं हृ॒दये॑ ।
हृ॒दयं॑ म॒यि ।
अ॒हम॒मृते॑ ॥
अ॒मृतं॑ ब्रह्म॒णि ।
आपो॑ मे॒ रेत॑सि श्रि॒ताः ॥ 18 ॥

रेतो॒ हृद॑ये।
हृद॑यं मयि॑।
अ॒हम॒मृते॑॥
अ॒मृतं॑ ब्रह्म॑णि।
पृथि॒वी मे॒ शरी॑रे श्रि॒ता।
शरी॑र॒गुं हृद॑ये।
हृद॑यं मयि॑।
अ॒हम॒मृते॑॥
अ॒मृतं॑ ब्रह्म॑णि।
ओ॒षधि॒वन॒स्पत॑यो॒ मे॒ लोम॑सु श्रि॒ताः ॥ 19 ॥

लोमा॑नि॒ हृद॑ये।
हृद॑यं मयि॑।
अ॒हम॒मृते॑॥
अ॒मृतं॑ ब्रह्म॑णि।
इन्द्रो॑ मे॒ बले॑ श्रि॒तः।
बल॑गुं हृद॑ये।
हृद॑यं मयि॑।
अ॒हम॒मृते॑॥
अ॒मृतं॑ ब्रह्म॑णि।
पर्ज॑न्यो॒ मे॒ मूर्धि॑ श्रि॒तः ॥ 20 ॥

मूर्धा हृदये।
 हृदयं मयि।
 अहममृते।
 अमृतं ब्रह्मणि।
 ईशानो मे मन्यो श्रितः।
 मन्युरहृदये।
 हृदयं मयि।
 अहममृते।
 अमृतं ब्रह्मणि।
 आत्मा मं आत्मनि श्रितः ॥ 21 ॥

आत्मा हृदये।
 हृदयं मयि।
 अहममृते।
 अमृतं ब्रह्मणि।
 पुनर्म आत्मा पुनरायुरागात्।
 पुनः प्राणः पुनराकूतमागात्।
 वैश्वानरो रश्मिभिर्वावृधानः।
 अन्तस्तिष्ठत्वमृतस्य गोपाः ॥ 22 ॥

सहस्रिणमिहि श्रोत्राऽसावेहि प्राणे श्रितो मनसि श्रितो रेतसि श्रिता
 लोमंसु श्रिता मूर्ध्नि श्रित आत्मनि श्रितोऽष्टौ च ॥ 8 ॥

अग्निर्वायुस्सूर्यश्चन्द्रमा दिश आपः पृथिव्योषधिवनस्पतय
इन्द्रः पर्जन्य ईशान आत्मा पुनर्मे त्रयोदश ॥

प्रजापतिर्देवानसृजत।
ते पाप्मना सन्दिता अजायन्त।
तान्व्यद्यत्।
यद्व्यद्यत्।
तस्माद्विद्युत्।
तमवृश्चत्।
यदवृश्चत्।
तस्माद्वृष्टिः।
तस्माद्यत्रैते देवते अभिप्राप्तः।
वि च हैवास्य तत्र पाप्मानं द्यतः ॥ 23 ॥

वृश्चतश्च।
सैषा मीमागुंसाऽग्निहोत्र एव सम्पन्ना।
अथो आहुः।
सर्वेषु यज्ञक्रतुष्विति।
होष्यन्नप उपस्पृशेत्।
विद्युदसि विद्यं मे पाप्मानमिति।
अथ हुत्वोपस्पृशेत्।
वृष्टिरसि वृश्चं मे पाप्मानमिति।

य॒क्ष्य॑मा॒णो वे॒ष्ट्वा वा॑ ।
वि च॑ है॒वास्यै॒ते दे॒वते॑ पा॒प्मानं॑ द्यतः ॥ 24 ॥

वृ॒श्चत॑श्च ।
अ॒त्य॒गु॒हो हा॒रु॒णिः ।
ब्र॒ह्म॒चा॒रि॒णे॑ प्र॒श्नान्प्रो॒च्य॒ प्रजि॑घाय ।
प॒रे॒हि ।
प्ल॒क्षं द॒य्या॑म्पातिं पृच्छ ।
वे॒थं सा॒वि॒त्रा(३)न्न वे॒त्था(३) इति॑ ।
तमा॒गत्य॑ पप्रच्छ ।
आ॒चार्यो॑ मा॒ प्राहै॑षीत् ।
वे॒थं सा॒वि॒त्रा(३)न्न वे॒त्था(३) इति॑ ।
स हो॒वाच॑ वेदेति ॥ 25 ॥

स कस्मि॒न्प्रति॑ष्ठित् इति॑ ।
प॒रोर॑ज॒सीति॑ ।
कस्तद्यत्प॒रोर॑जा इति॑ ।
ए॒ष वाव॑ स प॒रोर॑जा इति॑ होवाच ।
य ए॒ष तप॑ति ।
ए॒षोऽर्वा॑ग्रजा इति॑ ।
स कस्मि॒न्त्वेष॑ इति॑ ।
स॒त्य इति॑ ।

किं तथ्सत्यमिति।

तप इति ॥ 26 ॥

कस्मिन्नु तप इति।

बल इति।

किं तद्वलमिति।

प्राण इति।

मा स्म प्राणमतिं पृच्छ इति

माऽऽचार्योऽब्रवीदिति होवाच ब्रह्मचारी।

स होवाच पृक्षो दय्याम्पातिः।

यद्वै ब्रह्मचारिन्प्राणमत्यप्रक्ष्यः।

मूर्धा ते व्यपतिष्यत्।

अहमुं त आचार्याच्छ्रेयान्भविष्यामि।

यो मां सावित्रे समवादिष्टेति ॥ 27 ॥

तस्मात्सावित्रे न संवदेत।

स यो ह वै सावित्रं विदुषां सावित्रे संवदेते।

सहास्मिञ्छ्रियं दधाति।

अनुं ह वा अस्मा असौ तपञ्छ्रियं मन्यते।

अन्वस्मै श्रीस्तपो मन्यते।

अन्वस्मै तपो बलं मन्यते।

अन्वस्मै बलं प्राणं मन्यते।

स यदाहं।
संज्ञानं विज्ञानं दर्शां दृष्टेति।
एष एव तत् ॥ 28 ॥

अथ यदाहं।
प्रस्तुतं विष्टुतगं सुता सुन्वतीति।
एष एव तत्।
एष ह्येव तान्यहानि।
एष रात्रयः।
अथ यदाहं।
चित्रः केतुर्दाता प्रदाता संविता
प्रसविताऽभिशास्ताऽनुमन्तेति।
एष एव तत्।
एष ह्येव तेऽहो मुहूर्ताः।
एष रात्रेः ॥ 29 ॥

अथ यदाहं।
पवित्रं पवयिष्यन्त्सहस्वान्त्सहीयान -
रुणोऽरुणरजा इति।
एष एव तत्।
एष ह्येव तेऽर्धमासाः।
एष मासाः।

अथ॑ यदा॑हं।

अ॒ग्नि॒ष्टो॒म उ॒क्थ्यो॑ऽग्नि॒र् ऋ॒तुः प्र॒जाप॑तिः

सं॒वत्स॒र इति॑।

ए॒ष ए॒व तत्।

ए॒ष ह्ये॑व ते यं॒ज्ञ॒ऋ॒तवः॑।

ए॒ष ऋ॒तवः॑ ॥ 30 ॥

ए॒ष सं॒वत्स॒रः।

अथ॑ यदा॑हं।

इ॒दानीं॑ त॒दानी॑मिति॑।

ए॒ष ए॒व तत्।

ए॒ष ह्ये॑व ते मु॒हूर्तानां॑ मु॒हूर्ताः॑।

ज॒न॒को ह॒ वैदे॑हः।

अ॒हो॒रा॒त्रैः स॒माज॑गाम।

त॒गं॒हो॑चुः।

यो वा अ॒स्मान् वेद॑।

वि॒जह॑त्पा॒प्मान॑मेति ॥ 31 ॥

सर्व॑मायु॑रेति।

अ॒भि स्व॒र्गं लो॒कं ज॑यति।

नास्या॑मु॒ष्मि॑न्लो॒केऽन्नं॑ क्षी॒यत् इति॑।

वि॒जह॑द्ध॒ वै पा॒प्मान॑मेति।

सर्व॒मायु॑रेति ।
 अ॒भि स्व॒र्गं लो॒कं ज॑यति ।
 नास्या॒मुष्मि॑न्लो॒केऽन्नं॑ क्षीयते ।
 य ए॒वं वेद॑ ।
 अही॑ना हाश्व॑त्थ्यः ।
 सा॒वि॒त्रं वि॒दाश्च॑कार ॥ 32 ॥

सह॑ ह॒गुंसो॑ हि॒र॒ण्मयो॑ भूत्वा ।
 स्व॒र्गं लो॒कमि॑याय ।
 आ॒दि॒त्यस्य॑ सायु॑ज्यम् ।
 ह॒गुंसो॑ ह॒ वै हि॒र॒ण्मयो॑ भूत्वा ।
 स्व॒र्गं लो॒कमे॑ति ।
 आ॒दि॒त्यस्य॑ सायु॑ज्यम् ।
 य ए॒वं वेद॑ ।
 दे॒व॒भा॒गो ह॑ श्रौत॒रू॒षः ।
 सा॒वि॒त्रं वि॒दाश्च॑कार ।
 तग्ं॑ ह॒ वाग॑दृश्यमा॒नाऽभ्यु॑वाच ॥ 33 ॥

सर्वं॑ बत गौत॒मो वे॑द ।
 यः सा॒वि॒त्रं वेदे॑ति ।
 स हो॑वाच ।
 केषा॑ वाग॒सीति॑ ।

अ॒यम॒हग्ं सा॑वि॒त्रः।
दे॒वाना॑मुत्त॒मो लो॒कः।
गुह्यं॑ महो॒ बिभ्र॑दिति।
ए॒ताव॑ति ह गौ॒तमः॑।
य॒ज्ञोप॒वीतं॑ कृ॒त्वाऽधो॑ निप॑पात।
नमो॑ नम॒ इति॑ ॥ 34 ॥

स हो॑वाच।
मा भै॑षीर्गौ॒तम।
जि॒तो वै ते॑ लो॒क इति॑।
तस्मा॑द्ये के च॑ सा॒वि॒त्रं वि॒दुः।
सर्वे॑ ते जि॒तलो॑काः।
स यो ह॒ वै सा॑वि॒त्रस्या॒ष्टाक्ष॑रं प॒दग्ग्
श्रि॒याऽभि॑षि॒क्तं वेद॑।
श्रि॒या है॒वाभि॑षि॒च्यते॑।
घृ॒णिरि॑ति॒ द्वे अ॒क्षरै॑।
सूर्य॑ इति॒ त्रीणि॑।
आ॒दि॒त्य इति॑ त्रीणि॑ ॥ 35 ॥

ए॒तद्वै सा॑वि॒त्रस्या॒ष्टाक्ष॑रं प॒दग्ग्
श्रि॒याऽभि॑षि॒क्तम्।
य ए॒वं वेद॑।

श्रिया हैवाभिषिच्यते।
 तदेतदृचाऽभ्युक्तम्।
 ऋचो अक्षरं परमे व्योमन्।
 यस्मिन्देवा अधि विश्वे निषेदुः।
 यस्तन्न वेद किमृचा करिष्यति।
 य इत्तद्विदुस्त इमे समांसत इति।
 न ह वा एतस्यर्चा न यजुषा न साम्नाऽर्थोऽस्ति।
 यः सावित्रं वेदं ॥ 36 ॥

तदेतत्परियद्वैवचक्रम्।
 आर्द्रं पिन्वमानग्ं स्वर्गे लोक एति।
 विजहद्विश्वा भूतानि सम्पश्यत्।
 आर्द्रो ह वै पिन्वमानः स्वर्गे लोक एति।
 विजहन्विश्वा भूतानि सम्पश्यन्।
 य एवं वेद।
 शूषो ह वै वार्ष्णेयः।
 आदित्येन समाजंगाम।
 तग्ं होवाच।
 एहि सावित्रं विद्धि।
 अयं वै स्वर्ग्योऽग्निः
 पारयिष्णुरमृतात्सम्भूत इति।

ए॒ष वा॒व स सा॑वि॒त्रः।
य ए॒ष त॑प॒ति।
एहि॒ मां वि॑द्धि।
इति॑ है॒वैनं॑ तदु॒वाच ॥ 37 ॥

द्यतो॑ द्यतो॑ वेदेति॒ तप॒ इति॑ सु॒मवा॑दि॒ष्टेति॒ तद्रा॑त्रेर् ऋ॒तव॑ एति॒ चका॑रोवाच॒
नम॒ इत्या॑दित्य॒ इति॒ त्रीणि॑ सा॒वित्रं॑ वेदं॒ विद्धि॑ पञ्च॒ च ॥ 9 ॥

प्र॒जाप॑तिर्दे॒वान्स्सं॑ज्ञानं॒ प्रस्तु॑तं॒ तान्य॑हा॒न्येष॑ रात्रं॒यश्चि॒त्रः के॒तुस्तेऽहो॑
मुहूर्ता॑ रात्रेः॒ पवि॑त्रं॒ तेऽर्ध॑मा॒सा अ॑ग्नि॒ष्टोमो॑ यज्ञ॒क्रतव॑ इ॒दानी॑
मुहूर्ता॑नां॒ जन॒कोऽही॑ना दे॒वभा॑गः॒ कैषा॑ वाङ्मा शू॒षो ह॒ वै षोड॑श ॥

इयं॑ वा॒व स॒रघा॑।
तस्या॑ अ॒ग्निरे॒व सा॑र॒घं मधु॑।
या ए॒ताः पू॑र्व॒पक्षा॑पर॒पक्षयो॑ रात्रं॒यः।
ता म॑धु॒कृतः॑।
यान्य॑हा॒नि।
ते म॑धु॒वृषाः॑।
स यो ह॒ वा ए॒ता म॑धु॒कृत॑श्च मधु॒वृषा॑ग्श्च॒ वेद॑।
कुर्व॑न्ति॒ हास्ये॒ता अ॒ग्नौ मधु॑।
नास्ये॑ष्टा॒पूर्तं॑ ध॒यन्ति॑।
अथ॒ यो न॑ वेद॑ ॥ 38 ॥

न हा॑स्ये॒ता अ॒ग्नौ मधु॑ कुर्व॑न्ति।
ध॒यन्त्य॑स्येष्टा॒पूर्तम्॑।

यो ह वा अ॑हो॒रा॒त्राणां॑ नाम॒धेया॑नि॒ वेद॑।
 नाहो॑रा॒त्रेष्वार्ति॑माच्छति।
 सं॒ज्ञानं॑ वि॒ज्ञानं॑ दर्शा॑ दृष्टेति॑।
 ए॒ताव॑नुवा॒कौ पूर्॑वप॒क्षस्या॑हो॒रा॒त्राणां॑ नाम॒धेया॑नि।
 प्रस्तु॑तं विष्टु॑तग्ं सु॒ता सु॑न्वतीति॑।
 ए॒ताव॑नुवा॒काव॑परप॒क्षस्या॑हो॒रा॒त्राणां॑ नाम॒धेया॑नि।
 नाहो॑रा॒त्रेष्वार्ति॑माच्छति।
 य ए॒वं वेद॑ ॥ 39 ॥

यो ह॒ वै मु॑हूर्तानां॑ नाम॒धेया॑नि॒ वेद॑।
 न मु॑हूर्तेष्वार्ति॑माच्छति।
 चि॒त्रः के॒तुर्दा॒ता प्र॑दा॒ता स॑वि॒ता
 प्र॑सवि॒ताऽभि॑शा॒स्ताऽनु॑मन्तेति॑।
 ए॒तेऽनु॑वा॒का मु॑हूर्तानां॑ नाम॒धेया॑नि।
 न मु॑हूर्तेष्वार्ति॑माच्छति।
 य ए॒वं वेद॑।
 यो ह॒ वा अ॑र्धमा॒सानां॑ च॒ मासा॑नां च
 नाम॒धेया॑नि॒ वेद॑।
 ना॑र्धमा॒सेषु॑ न मा॒सेष्वार्ति॑माच्छति।
 प॒वित्रं॑ पवियि॒ष्यन्त्सह॑स्वा॒न्त्सही॑यान -
 रु॒णोऽरु॑णर॒जा इति॑।

ए॒तेऽनु॒वा॒का अ॑र्ध॒मा॒सानां॑ च
मा॒सानां॑ च नाम॒धेया॑नि ॥ 40 ॥

ना॒र्ध॒म॒सेषु॑ न मा॒सेष्वार्ति॑मा॒च्छति॑ ।
य ए॒वं वेद॑ ।

यो ह॒ वै य॑ज्ञ॒क्र॒तूनां॑ च॒र्तूनां॑ च
सं॒व॒त्स॒रस्य॑ च नाम॒धेया॑नि॒ वेद॑ ।
न य॑ज्ञ॒क्र॒तुषु॑ न॒र्तुषु॑ न सं॒व॒त्स॒र
आ॒र्ति॒मा॒च्छति॑ ।

अ॒ग्नि॒ष्टोम॑ उ॒क्थ्योऽग्नि॑र् ऋ॒तुः
प्र॒जाप॑तिः सं॒व॒त्स॒र इति॑ ।
ए॒तेऽनु॒वा॒का य॑ज्ञ॒क्र॒तूनां॑ च॒र्तूनां॑ च
सं॒व॒त्स॒रस्य॑ च नाम॒धेया॑नि ।
न य॑ज्ञ॒क्र॒तुषु॑ न॒र्तुषु॑ न सं॒व॒त्स॒र
आ॒र्ति॒मा॒च्छति॑ ।

य ए॒वं वेद॑ ।

यो ह॒ वै मु॑हूर्ता॒नां॑ मु॒हूर्तान्॑ वेद॑ ।
न मु॑हूर्ता॒नां॑ मु॒हूर्तेष्वार्ति॑मा॒च्छति॑ ॥ 41 ॥

इ॒दानीं॑ त॒दानी॑मि॒ति ।

ए॒ते वै मु॑हूर्ता॒नां॑ मु॒हूर्ताः॑ ।

न मु॒हूर्तानां॑ मु॒हूर्तेष्वार्ति॑मा॒र्च्छति॑ ।
य ए॒वं वेद॑ ।
अथो॒ यथा॑ क्षे॒त्रज्ञो॑ भू॒त्वाऽनु॑प्र॒विश्यान्न॑म॒त्ति ।
ए॒वमे॒वैतान्क्षे॑त्र॒ज्ञो भू॒त्वाऽनु॑प्र॒विश्यान्न॑म॒त्ति ।
स ए॒तेषामे॒व सं॒लो॒कता॒गुं सा॒यु॑ज्यम॒श्रुते॑ ।
अप॑ पु॒नर्मृ॑त्युं ज॒यति॑ ।
य ए॒वं वेद॑ ॥ 42 ॥

न वेदै॒वं वेदा॑ऽनु॒वा॒का अ॑र्धमा॒सानां॑ च॒ मासा॑नां च नाम॒धेया॑नि
मु॒हूर्तेष्वार्ति॑मा॒र्च्छति॑ न॒वं च ॥ 10 ॥

इ॒यम॑हो॒रा॒त्राणा॑गुं सं॒ज्ञानं॑ पू॒र्वप॒क्षस्य॑ प्र॒स्तु॑तम॒परप॒क्षस्य॑ मु॒हूर्तानां॑
चि॒त्रः के॒तुर॑र्धमा॒सानां॑ प॒वित्रं॑ य॒ज्ञक्र॑तूनाम॒ग्निष्टो॒मो य॑ज्ञक्र॒तूनामि॒दानीं॑
मु॒हूर्तानां॑ मु॒हूर्तान् वेदे॒दानी॑मथो॒ द्वाद॑श ॥

कश्चि॑द्ध॒ वा अ॒स्माल्लो॒कात्प्रेत्य॑ ।
आ॒त्मानं॑ वेद ।
अ॒यम॒हम॒स्मीति॑ ।
कश्चि॑त्स्व॒ं लो॒कं न प्रति॑ प्रजा॒नाति॑ ।
अ॒ग्निमु॑ग्धो॒ ह्यैव धू॑मता॒न्तः ।
स्व॒ं लो॒कं न प्रति॑ प्रजा॒नाति॑ ।
अथ॒ यो ह्यै॒वैतम॒ग्निगुं॑ सा॒वि॒त्रं वेद॑ ।
स ए॒वास्माल्लो॒कात्प्रेत्य॑ ।

आ॒त्मानं॑ वेद।

अ॒यम॒हम॒स्मीति॑ ॥ 43 ॥

स स्वं लो॒कं प्रति॑ प्रजा॑नाति।

ए॒ष उ॑ वे॒वैनं॑ तथ्सा॑वि॒त्रः।

स्व॒र्गं लो॒कम॒भिव॑हति।

अ॒हो॒रा॒त्रैर्वा॑ इ॒दग्ं स॒युग्भिः॑ क्रियते।

इ॒ति॒रा॒त्राया॑दीक्षिषत।

इ॒ति॒रा॒त्राय॑ व्र॒तमुपा॑गुरिति।

तानि॒हाने॑वं वि॒दुषः॑।

अ॒मुष्मि॑न्लो॒के शे॑व॒धिं ध॑यन्ति।

धी॒तग्ं है॒व स शे॑व॒धिम॒नु परै॑ति।

अथ॒ यो है॒वैतम॒ग्निग्ं॑ सा॑वि॒त्रं वेद॑ ॥ 44 ॥

तस्य॑ है॒वाहो॑रा॒त्राणि॑।

अ॒मुष्मि॑न्लो॒के शे॑व॒धिं न ध॑यन्ति।

अधी॑तग्ं है॒व स शे॑व॒धिम॒नु परै॑ति।

भ॒रद्वा॑जो ह त्रि॒भिरायु॑र्भिर्ब्रह्म॒चर्य॑मुवास।

तग्ं ह॒ जीर्णि॑ग्ं स्थवि॒रग्ं श॑यानम्।

इन्द्रं॑ उप॒व्रज्यो॑वाच।

भर॑द्वाज।

यत्ते॑ चतु॒र्थमायु॑र्दद्याम्।

किमे॑नेन कुर्या॒ इति॑ ।

ब्र॒ह्म॒चर्य॑मे॒वैने॑न चरेय॒मिति॑ होवाच ॥ 45 ॥

तग्ं ह॒ त्री॒न्गिरि॒रूपान॑वि॒ज्ञातानि॑व द॒र्श॒यां च॑कार ।

तेषा॒ग्ं है॒कैक॑स्मान्मु॒ष्टिना॑ऽऽद॑दे ।

स हो॑वाच ।

भर॑द्वा॒जेत्या॒मन्त्य॑ ।

वेदा॒ वा ए॒ते ।

अ॒न॒न्ता वै वेदाः॑ ।

ए॒तद्वा ए॒तैस्त्रि॒भिरायु॑र्भि॒रन्व॑वोचथाः ।

अथ॑ त॒ इत॑र॒दन॑नू॒क्तमे॒व ।

ए॒हीमं॑ वि॒द्धि ।

अ॒यं वै स॑र्ववि॒द्येति॑ ॥ 46 ॥

तस्मै॑ है॒तम॒ग्निग्ं॑ सा॒वि॒त्रमु॑वाच ।

तग्ं स वि॑दित्वा ।

अ॒मृ॒तो भू॒त्वा ।

स्व॒र्गं लो॒कमि॑याय ।

आ॒दि॒त्यस्य॑ सायु॑ज्यम् ।

अ॒मृ॒तो है॒व भू॒त्वा ।

स्व॒र्गं लो॒कमे॑ति ।

आ॒दि॒त्यस्य॑ सायु॑ज्यम् ।

य ए॒वं वेद॑।

ए॒षो ए॒व त्रयी॑ वि॒द्या ॥ 47 ॥

याव॑न्त॒ग्ं ह॒ वै त्र॒य्या वि॒द्यया॑ लो॒कं ज॑यति।

ताव॑न्तं लो॒कं ज॑यति।

य ए॒वं वेद॑।

अ॒ग्ने॒र्वा ए॒तानि॑ नाम॒धेया॑नि।

अ॒ग्ने॒रे॒व सायु॑ज्य॒ग्ं सलो॒कता॑माप्नोति।

य ए॒वं वेद॑।

वा॒यो॒र्वा ए॒तानि॑ नाम॒धेया॑नि।

वा॒यो॒रे॒व सायु॑ज्य॒ग्ं सलो॒कता॑माप्नोति।

य ए॒वं वेद॑।

इन्द्र॑स्य॒ वा ए॒तानि॑ नाम॒धेया॑नि ॥ 48 ॥

इन्द्र॑स्यै॒व सायु॑ज्य॒ग्ं सलो॒कता॑माप्नोति।

य ए॒वं वेद॑।

बृ॒ह॒स्प॒ते॒र्वा ए॒तानि॑ नाम॒धेया॑नि।

बृ॒ह॒स्प॒ते॒रे॒व सायु॑ज्य॒ग्ं सलो॒कता॑माप्नोति।

य ए॒वं वेद॑।

प्र॒जा॒प॒ते॒र्वा ए॒तानि॑ नाम॒धेया॑नि।

प्र॒जा॒प॒ते॒रे॒व सायु॑ज्य॒ग्ं सलो॒कता॑माप्नोति।

य ए॒वं वेद॑।

ब्रह्म॑णो वा ए॒तानि॑ नाम॒धेया॑नि ।
 ब्रह्म॑ण ए॒व सायु॑ज्यग्ं सलोक॒तामा॑प्नोति ।
 य ए॒वं वेद॑ ।
 स वा ए॒षोऽग्नि॑र॒पक्ष॑पुच्छो वा॒युरे॒व ।
 तस्या॒ग्नि॑र्मुख॑म् ।
 अ॒सावा॑दित्यः शिरः॑ ।
 स यदे॒ते दे॒वते॒ अन्त॑रेण ।
 तथ्सर्व॑ग्ं सीव्यति ।
 तस्मा॑त्सावि॒त्रः ॥ 49 ॥

अ॒यम॑हम॒स्मीति॑ वेदं होवाच सर्ववि॒द्येति॑ वि॒द्येन्द्र॑स्य वा ए॒तानि॑
 नाम॒धेया॑नि ब्रह्म॑ण ए॒व सायु॑ज्यग्ं सलोक॒तामा॑प्नोति स॒प्त च॑ ॥ 11 ॥

अग्ने॒र्वायो॑रिन्द्र॑स्य बृह॒स्पतेः॑ प्र॒जाप॑तेर्ब्रह्म॑ण॒स्स वै स॒प्त ॥

सं॒ज्ञानं॑ भू॒स्त्वमे॒व सं॑व॒त्सरो॑ऽसि भू॒ राज्य॑संवे विप॒श्चिते॑
 प्र॒जाप॑तिर्दे॒वानि॒यं वाव॑ स॒रघा॑ कश्चि॒द्वैका॑दश ॥ 11 ॥

सं॒ज्ञान॑ग्ं रा॒ज्ञीं मूर्धा॑ हृद॒य ए॒ष सं॑व॒त्सरो॑ नार्ध॒मासे॑षु
 नव॑च॒त्वारि॑गंशत् ॥ 49 ॥

सं॒ज्ञान॑ग्ं सावि॒त्रः ॥

॥ हरिः ओ(३)म् ॥

॥ इति कृष्णयजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे तृतीयाष्टके दशमः प्रश्नः समाप्तः ॥